

การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง¹

ชาคริต กลาหงษ์²

การศึกษาเรื่องการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา หลักการ แนวคิด และทฤษฎีของระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา และศึกษาสภาพปัญหาของการพิจารณาคดีโดยระบบกล่าวหาในประเทศไทย รวมไปถึงศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างระบบไต่สวนและระบบกล่าวหาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจว่าลักษณะของการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นไปตามแบบระบบกล่าวหา ถึงแม้ว่าจะปรากฏบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจนว่าการพิจารณาคดีอาญาในศาลให้เป็นไปตามแบบระบบไต่สวนก็ตาม โดยการพิจารณาคดีอาญาตามแบบระบบกล่าวหาของศาลไทยก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการวางตัวของศาลที่นิ่งเฉย (Passive) ไม่ใช้บทบัญญัติเชิงรุกในการค้นหาความจริง ทำให้ศาลไม่ได้รับข้อเท็จจริงในคดีอย่างเพียงพอ จึงต้องหยิบยกหลักการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยมาใช้ และส่งผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา หรือปัญหาการเกณฑ์การพิจารณาคดีที่เคร่งครัดที่ห้ามมิให้ศาลพิพากษาเกินคำขอซึ่งบางกรณีทำให้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงหลุดพ้นจากระบบการยุติธรรม หรือกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้ยื่นคำขอเรียกค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ทำให้ศาลไม่สามารถสั่งให้จำเลยชดเชยให้แก่ผู้เสียหายได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาคดีอาญาโดยระบบกล่าวหาและนำมาวิเคราะห์หาแนวทางที่สามารถแก้ไขได้โดยระบบไต่สวน เนื่องลักษณะของระบบไต่สวนนั้น ศาลมีอำนาจตามกฎหมายในการค้นหาความจริงเชิงเนื้อหา ซึ่งจะสร้างความเป็นธรรมให้แก่คู่ความ และจะทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างแท้จริง

จากปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นกับการพิจารณาคดีอาญาโดยระบบกล่าวหา ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง โดยจะพิจารณาแบ่ง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จตุพร วงศ์ทองสรรค์ และ รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ออกเป็น 3 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

ประเด็นแรก เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องนำระบบได้ส่วนมาใช้พิจารณาคืออาญาและประเภทคดีที่จะนำระบบได้ส่วนมาใช้ในการพิจารณา ซึ่งจากการศึกษาในประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันใช้หลักการต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) ตามระบบกล่าวหา กล่าวคือ คู่ความมีฐานะเท่าเทียมกัน ศาลจะวางตัวเป็นกลาง ทำหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานที่คู่ความแต่ละฝ่ายนำเสนอ และคอยควบคุมการพิจารณาไม่ให้มีการเอารัดเอาเปรียบกัน ในทางคดี คู่ความมีหน้าที่นำเสนอพิสูจน์ความจริงให้ปรากฏต่อศาล ศาลไม่มีหน้าที่สืบพยาน โดยศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอให้ปรากฏต่อศาลเท่านั้น ซึ่งการพิจารณาคดีโดยใช้หลักการต่อสู้ระหว่างคู่ความตามระบบกล่าวหาอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลยระหว่างต่อสู้คดี เนื่องจากหลักการดังกล่าวให้สิทธิเสรีภาพแก่คู่ความต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อาจทำให้เกิดการประวิงคดีและเกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดีได้ บางครั้งจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างพิจารณาเพราะไม่มีหลักทรัพย์เพื่อใช้ขอปล่อยตัวชั่วคราว และที่สำคัญ บทบาทของศาลที่วางตัวนิ่งเฉย ไม่แสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้เกิดกรณีโจทก์ไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอต่อการพิพากษาลงโทษจำเลย ทั้งที่ศาลมีอำนาจตามกฎหมายในการสืบพยานด้วยตนเองหรือสืบพยานเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 และมาตรา 229 การที่ศาลวางตัวนิ่งเฉยเช่นนี้ส่งผลให้ศาลไม่สามารถได้ข้อเท็จจริงที่เพียงพอต่อการวินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ส่งผลให้ศาลต้องพิพากษายกฟ้องโดยอาศัยหลักการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ตามมาตรา 227 วรรคสอง กรณีเช่นนี้ นอกจากจะไม่เกิดความกระจ่างชัดว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ ยังจะส่งผลกระทบต่อสิทธิในเงินค่าทดแทนที่จำเลยจะได้รับตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดเงื่อนไขสำหรับจำเลยที่มีสิทธิจะได้รับเงินค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายไว้ว่า ต้องปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ดังนั้น หากศาลไม่ใช้อำนาจกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอต่อการวินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่และพิพากษาโดยใช้หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย จะทำให้จำเลยจะไม่ได้รับเงินเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แต่หากศาลใช้บทบาทเชิงรุกและพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จะส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมและสังคมจะเกิดความปลอดภัยจากอาชญากรรม ในทางกลับกัน หากศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดจำเลยก็จะไม่มีมลทินติดตัวและกลับมาได้รับการยอมรับจากสังคม อีกทั้ง ยังมีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมาย

สำหรับประเภทคดีที่จะนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณา สามารถสรุปได้ว่า การนำการนำระบบไต่สวนมาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีอาญาทุกประเภทจะก่อให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมเกินสมควร เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ก่อให้เกิดการกระทำความผิดมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้จำนวนคดีอาญารุ่งขึ้นสู่ศาลมากขึ้นตามไปด้วย และอัตราค่าตั้งของผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาไม่เพียงพอกับจำนวนคดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาล ประกอบกับลักษณะของการพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวนที่ผู้พิพากษาจะมีบทบาทหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเฉพาะการสืบพยานหลักฐาน ทำให้ผู้พิพากษามีภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดภาระแก่ศาลมากเกินไป จึงควรนำระบบไต่สวนมาใช้กับการพิจารณาคดีอาญาบางประเภท ได้แก่ ความผิดที่กระทำต่อชีวิตและร่างกายตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 10 คือ ความผิดต่อชีวิตตามหมวด 1 ตั้งแต่มาตรา 288 จนถึงมาตรา 294 และความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนได้รับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 297 เนื่องจากประเภทคดีดังกล่าวมีลักษณะของการกระทำความผิดที่ซับซ้อนและเกิดผลของการกระทำความผิดร้ายแรง จึงต้องใช้บทบาทเชิงรุกของศาลเพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นโทษประหารชีวิตหรือโทษจำคุกที่มีระยะเวลายาวนานจะส่งผลกระทบต่อสิทธิแก่เสรีภาพของจำเลยอย่างยิ่ง ดังนั้น ประเภทคดีดังกล่าวควรจะได้รับพิจารณาโดยระบบไต่สวนที่เน้นการพิสูจน์ความจริงในเชิงเนื้อหา หากพยานหลักฐานเพียงพอพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง และได้รับการลงโทษ นอกจากจะเกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหาย สังคมยังได้รับความปลอดภัยจากอาชญากรรมที่ร้ายแรงอีกด้วย ในทางตรงกันข้าม หากจำเลยผู้ได้รับการพิพากษาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์โดยไม่ใช้หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย นอกจากจำเลยจะได้รับความเป็นธรรม จำเลยยังมีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 อีกด้วย

ประเด็นที่สอง วิธีพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูงโดยระบบไต่สวนในประเทศไทยสามารถสรุปได้ว่า การปฏิบัติของศาลไทยในปัจจุบันขัดแย้งกับหลักปฏิบัติในทางสากลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law ซึ่งการค้นหาความจริงควรได้รับการปฏิบัติไปในทางระบบไต่สวนมากกว่า โดยเฉพาะบทบาทของศาลที่ควรใช้อำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกเพื่อค้นหาความจริงให้มากกว่านี้ แม้ว่าปัจจุบันจะไม่มีประเทศใดในโลกที่ใช้ระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนโดยแท้หรือกล่าวหาโดยแท้ก็ตาม ซึ่งความสับสนของศาลไทยในการเลือกใช้ระบบการค้นหาความจริง ได้ส่งผลให้บทบาทของศาลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจศาลมีบทบาทเชิงรุก (Active Role) ในการค้นหาความจริงถูกเพิกเฉยและไม่ถูกนำมาใช้ โดยเฉพาะมาตรา 229 ที่กำหนดให้ศาลเป็นผู้สืบพยาน มาตรา

228 ที่กำหนดให้ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมได้แม้คู่ความจะไม่ได้ร้องขอ และมาตรา 178 ที่ให้อำนาจศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ เป็นต้น ดังนั้น หากนำระบบไต่สวนมาใช้พิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง นอกจากจะต้องบังคับใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวอย่างจริงจังแล้ว ยังมีความจำเป็นต้องนำบทบัญญัติที่มีลักษณะได้สวนที่ศาลใช้พิจารณาคดีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้กับการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูงโดยระบบไต่สวนด้วย เพื่อให้การปฏิบัติงานของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากมีแนวทางปฏิบัติของศาลไทยให้เห็นมาแล้ว โดยพิจารณาได้ดังนี้

1) บัญญัติโดยชัดแจ้งว่าให้นำระบบไต่สวนมาใช้ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและทำให้เกิดความชัดเจนว่าระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญาของประเทศไทยเป็นระบบไต่สวน อีกทั้ง จะส่งผลให้ผู้พิพากษากล้าหยิบยกบทบัญญัติที่ให้อำนาจเชิงรุกในการค้นหาความจริงมาใช้

2) กำหนดให้ศาลเป็นผู้ถามพยาน เพื่อให้ศาลได้รับฟังข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีที่ศาลต้องการทราบ โดยไม่ต้องยึดติดกับพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอเหมือนระบบกล่าวหา ทำให้ศาลได้ข้อเท็จจริงที่รอบด้านครบถ้วนเพียงพอต่อการวินิจฉัยว่าจำเลยผู้เป็นกระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งจะทำให้การพิพากษาไม่นำหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลยมาใช้และจะไม่กระทบถึงสิทธิของจำเลยที่จะได้รับเงินค่าทดแทนและค่าตอบแทนตามกฎหมาย

3) กำหนดอำนาจของศาลในการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อให้ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ศาลสามารถค้นหาความจริงในเชิงเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนเพียงพอต่อการวินิจฉัย

4) ให้ศาลกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแม้ไม่มีคำขอ เนื่องจากลักษณะของการกระทำผิดคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูงมักจะสร้างความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเป็นอย่างมาก โดยหากผู้เสียหายต้องการได้รับการชดเชยค่าเสียหายทดแทน ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการยื่นคำร้องด้วยตนเองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 หรือไปฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก ซึ่งเป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้เสียหายที่มีฐานะยากจนและไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติที่เป็นเครื่องมือให้ศาลสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย แม้ว่าไม่มีคำขอมาก็ตาม

ประเด็นที่สาม ข้อจำกัดของการพิจารณาคดีอาญาในปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่า องค์การศาลถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทมากที่สุดสำหรับการค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศาลจะต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติให้อย่างเต็มที่เท่าที่จะเป็นไปได้ในการค้นหาให้ได้ความจริงที่ถูกต้องครบถ้วนเพื่อให้คำพิพากษามีผลใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด แต่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในคดีอาญาซึ่งถือว่าเป็นคดีที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพมากที่สุดกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น กล่าวคือ ในการพิจารณาคดี ศาลจะวางตนในคดีเหมือนเป็นกรรมการตัดสินการต่อสู้คดีระหว่างโจทก์และจำเลยตามหลักการต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของระบบกล่าวหา โดยไม่ใช้บทบาทผู้ติดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจศาลเชิงรุก (Active Role) ในการค้นหาความจริง โดยเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากแนวทางปฏิบัติของศาลไทยที่ได้กระทำกันมาอย่างยาวนานนั้นได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งมีที่มาจากในระหว่างปฏิรูปกฎหมายได้รับเอาระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้ ประกอบกับผู้พิพากษาในอดีตที่เล่าเรียนศึกษากฎหมายมาจากประเทศอังกฤษได้ซึมซับเอาหลักการค้นหาความจริงแบบระบบกล่าวหามาใช้และสั่งสอนผู้พิพากษารุ่นต่อๆมาให้ปฏิบัติอย่างเดียวกัน อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดที่สำคัญที่ทำให้ศาลในปัจจุบันไม่กล้าใช้บทบาทเชิงรุกในการค้นหาความจริงทั้งที่กฎหมายให้อำนาจไว้ มีที่มาจากการประพฤติดนและการปฏิบัติตนในการพิจารณาคดีของศาลถูกควบคุมด้วยประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำกับดูแลผู้พิพากษาว่าควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตุลาการอย่างไรและดำรงตนในสังคมอย่างไร แต่ปัญหาการวางตัวของผู้พิพากษามาระบบกล่าวหาไม่ได้ถูกเพิกเฉยในแวดวงนักกฎหมายไทย เนื่องจากมีการริเริ่มนำระบบไต่สวนมาใช้ในศาล ซึ่งปรากฏครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่บัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองขึ้นมาโดยนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีเป็นครั้งแรก และหลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งศาลที่ใช้วิธีพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวนตามมามากมาย ซึ่งปัจจุบันมีการใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีอาญาถึง 3 ประเภท ดังนั้น จึงเห็นว่าเป็นความเป็นไปได้ที่จะมีการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง เนื่องจากเป็นคดีที่มีลักษณะของการกระทำความผิดร้ายแรงและต้องอาศัยอำนาจเชิงรุกของศาลเพื่อให้ได้พยานหลักฐานครบถ้วนเพียงพอต่อการพิสูจน์ความจริงเฉกเช่นเดียวกับคดีอาญาทั้ง 3 ประเภทที่ใช้ระบบไต่สวน

จากการศึกษาค้นคว้าการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูงผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การนำระบบไต่สวนมาใช้กับคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน จะส่งผลให้กระบวนการพิจารณามีความสะดวกรวดเร็วกว่าการให้คู่ความเป็นผู้มีหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐาน และจะทำให้ศาลสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานแห่งคดีได้อย่างครบถ้วนตามสมควร โดยศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย

ก) ศาลจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ โดยไม่ทำตัวเป็นกรรมการ รัฐบาลตัวเองและต้องทำงานหนักขึ้นเนื่องจากในระบบไต่สวนศาลจะมีบทบาทเป็นผู้ถามพยานและค้นหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง

ข) ควรมีการปรับทัศนคติองค์กรในกระบวนการยุติธรรมให้ตรงกันทุกองค์กร ไม่ใช่เฉพาะองค์กรศาลเท่านั้น เพราะหากศาลเข้าใจเพียงองค์กรเดียว หน่วยงานอื่นอาจมีความเคลือบแคลงสงสัยได้ ดังนั้น หากนำระบบไต่สวนมาใช้ ทุกหน่วยงานต้องทำความเข้าใจว่าศาลไม่ได้เข้าข้างคู่ความฝ่ายใดหรือเลือกปฏิบัติ แต่ต้องเข้าใจว่าที่ศาลปฏิบัติเช่นนั้นเพราะรูปแบบของพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวน

ค) ควรฝึกฝนให้ผู้พิพากษาคຸ້ນชินกับการพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวน ซึ่งอาจกระทำโดยให้ผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์ในการพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวนเข้าร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี

2. เนื่องจากบทบาทของผู้พิพากษาถูกควบคุมด้วยประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการที่กำหนดให้คู่ความเป็นผู้ถามพยานเป็นหลัก ศาลจะถามพยานได้เมื่อเข้าข้อยกเว้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าควรแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวในประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ดังนี้

ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ข้อ 9 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาพึงระลึกว่าการนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของคู่ความและทนายความของแต่ละฝ่ายที่จะกระทำ ผู้พิพากษาพึงเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานด้วยตนเองก็ต่อเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง”

แก้ไขเป็น “ผู้พิพากษาพึงระลึกว่า การนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานหากเป็นคดีแพ่งทั่วไปควรเป็นหน้าที่ของคู่ความและทนายความของแต่ละฝ่ายที่จะกระทำ ผู้พิพากษาพึงเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานด้วยตนเอง ก็ต่อเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง แต่หากเป็นคดีอาญาทั่วไปและไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ให้การสืบพยานหลักฐานและการซักถามพยานเป็นหน้าที่ของศาล คู่ความหรือทนายความแต่ละฝ่ายอาจซักถามพยานได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล”

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. โครงการศึกษาวิจัยเรื่องการนำระบบไต่สวนมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ศึกษาเปรียบเทียบนานาประเทศ.

สำนักงานอัยการสูงสุด.

สุริดา อมรวิสัยสรเดช. “การนำระบบไต่สวนมาใช้ในวิธีการพิจารณาคดีอาญาเสพตติครณีศึกษา

ผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่ผู้เสพและผู้ครอบครอง.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562.

สมทรัพย์ นำอำนวย “บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติ
ศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.